

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Az Eszterlánc Ház néprajzi-helytörténeti gyűjteménye

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: 6931 Apátfalva,

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

A Pátfalváiért Egyesület 1997-ben alakult szervezet, célja elsősorban falufejlesztés, mind azok az apátfalvi emberek összefogása, akik társadalmi munkában tenni szeretnének falujuk megmaradásáért, annak fejlődésért. Jogállását tekintve közhasznú szervezet. 2000-ben több pályázat sikerével létrehozta az üresen álló volt pártházból a Szigetház-Erdei Iskolát (30 főre foglalkoztató és szálláshely: erdei iskola program és turisztikai színtér) és a tevékenységének szakirodalmát, oktatóanyagát, a Bíbic könyveket és Szigeti György gyűjtéséből a hagyományos paraszti gazdálkodásról szóló könyvet. Ezek és egy korábbi (1997.) a „Közös gyökerek a közös jövőért” két éves nemzetközi projekt, melynek keretében 170 gyermek és fiatal határon innen és túl, két hetes táborban ismerte meg Apátfalva tradicionális értékeit.

Az alap tehát ezek, hogy az egyesület gyűjtésbe kezdett, ne hagyjuk veszni ezen országosan is elismert tárgyi és szellemi értékeket.

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Az egyesület elnöke, aki a helyi művelődési ház vezetője, a helyi újság szerkesztője is volt, személyesen, de az újság hasábjain keresztül is „beszért” arról, milyen fontos, hogy múltunk ne vesszen el, ismerjük meg, mutassuk azt be, örökítsük át a felnövekvő nemzedéknek.

Ezt alapszabályunkban is rögzítettük, mely megalakulásunk óta nem változott:

I.14. PE céljai

c) A helyi tradicionális múlt örökségének megőrzése, átörökítése

e) A község természeti kincseinek védelme, környezetvédelem

E két célpont egységet alkot, hiszen az adott természeti környezet határozza meg az ott élők életvitelét. E két célpont adta a 2000/2001-ben létrehozott Szigetház-Erdei iskola alapprogramját is. Az ország különböző településeiről érkező több száz gyerek és felnőtt megismerhették mind azt, ami Apátfalván fontos, ami „*Pátfalvává*” teszi a többi kistelepülés között.

A gyűjtésnek köszönhetően a Szigetházban egy „*élő múzeumot*” hoztunk létre, így az oda érkezők nem csak látták, de a gyakorlatban is használhatták a múlt parasztemberének eszközeit, berendezési tárgyakat, népviseletet, stb. A gyűjtemény adta a 2005-ben megálmodott „*Pátfalvai Parasztolimpia*”-t, a népi játékok versenyét *Vargáné Nagyfalusi Ilona* és *Vargáné Antal Ilona* ötletéből.

A külső, a természeti környezet, magyarázza pl. az építkezést, az itt folyó Maros mutatja történelmünket, a védett növény és állatvilágot, a halászat és néhány kézműves mesterség kialakulását is.

Az apátfalvi ember mélyen vallásos (többségében katolikus vallású), keményen dolgozó és mivel itt nem volt nagybirtok, földje adta biztonságán tulajdonképpen önellátó volt. Ez magyarázza azt, hogy zárt közösségben élt, sajátos kultúrát alakított ki falujában, hozva azt a hagyományt, melyet az 1700-évek végén a palócföldről hozott.

Eszterlanc Ház

A Szigetház 2015-ben önkormányzati működtetésbe került, így az egyesület új tevékenységi színteret keresett, melybe átmentette a néprajzi gyűjteményét és egyéb vagyontárgyait.

Az Eszterlanc Ház az egyesület tulajdona, székhelye és közhasznú tevékenységének színtere.

A ház egy kicsiny, egysukkos parasztház, hatalmas kerttel és néhány melléképülettel (füstölő, kotárka – alatta disznóól, terménytároló, udvari illemhely).

Három év kemény erőfeszítéssel, anyag és pénzgyűjtéssel, pályázattal, egyesületi tagok és segítők munkájával újjátottuk fel. A felújításnál nagyon ügyeltünk arra, hogy a parasztház fő funkciójai megmaradjanak. Az utcai szobát, mely a „tiszta szoba” (tárgyi emlékek, ruházat, textíliák, stb. kiállító terme) lett, földesre hagytuk (rendszeresen mázoljuk). A volt pitar részben foglalkoztató és néprajzi gyűjtemény helye. Érdekes ötlete volt *Csenteri Andrea* egyesületi tagnak, hogy az adományban kapott régi ablakokból képeretek lettek, ezekben „helyeztük el” a fotókat (házoromzatok, halászat, stb.).

A volt kiskonyha, majd később tárolónak (spájz) használt helyiségből alakítottuk ki a szociális blokkot. Azért gondoljuk azt, hogy ez a helyiség kiskonyha volt, ahol valójában éltek az ott lakók, mert a felújításnál megtaláltuk a hajdani kemence kéményszáját. Érdekes azonban, hogy

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

kemence nyomait az utcai szobában („tisza szoba”) nem találtuk meg, ez valószínűleg valóban csak a tiszta szoba volt, amit, egyáltalán nem használtak.

A ház ganja (folyosó) már beépített volt, így abból lett egy kicsi tea konyha és a foglalkoztató, falán a múlt fotóit helyeztük el és a Langó Istvánné által készített térképet, mely népi himzések helyét mutatja.

A nyitott terménytárolóból nyári foglalkoztatót alakítottunk ki.

A kertbe, a ház előkertjébe, több mint száz fát és cserjét ültettünk.

Öröm, hogy a „tiszta szobában” és a pitarban meg tudtuk menteni a gerendákat, így azok valóban a régi parasztház miliójét idézik.

Mint korábban írtam, a falu néprajzi értékeinek gyűjtését 2000-ben kezdtük el. Most több mint ötszáz tárgyi emlékünknél van, melyet a kapott állapotban tartunk. A gyűjtemény a lakosok, az önkormányzat, nyolcan százalékban Langó Istvánné adománya.

A gyűjtemény időintervallumát tekintve az 1800-as évek végétől az 1960-as évek végéig öleli fel. Egyetlen tárgyat sem festettünk át, csak állagmegóvást végzünk (persze van, amit mi átfestve kaptunk). A legnagyobb büszkesége a gyűjteménynek egy eredeti állapotban meglévő sarokpad (fele), melyen ott az időpont, 1893. Ugyancsak eredeti színben, mintákkal található egy bölcső az 1800-as évek végéből. A gyűjtemény legszebb darabjai az apátfalvi fehérhímzéssel készült párnavégek, egy teljesen kihímzett paplanhuzat, terítők, imakendő, stb. Az apátfalvi lányok és asszonyok öltözeté, a téli, nyári vállkendők, a testhőálló, a „nagyfar” felső szoknyája, a kötény, csizma, „szegedi papucs” stb. is a gyűjtemény része kiemelve egy mennyasszonyi ruhát és egy hímzett völegényinget. Az apátfalviak vallásosságát mutatja a számtalan kép Istenről, a katolicizmus történetéről.

A gyűjtemény felöleli az apátfalvi ember hétköznapijait, ünnepeit az öltözéktől, a berendezésen át, a sütés-főzés kellékeit, az állattartás, mezőgazdasági munka, eszközeit, a téli foglalatosság tárgyait, pl. a maguk szötte törölközőket. A különböző korszok, tárolóedények őrzik a faluban élő három fazekas család emlékét, de láthatjuk a kosárfonók alkotásait is.

A gyűjtemény nem csak néprajzi tárgyak összessége, helytörténet is, hiszen a 19., 20. sz. paraszt emberének „kemény” életét mutatja be.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Apátfalva történelme lassan ezer éves történelem. A falu többször elpusztult, de a Dél-alföld ezen területe, ahol nagyon jó minőségű a föld, itt folyik a Maros, mindig újraterelődött. Az 1700-as végén ide telepített többségében palócok, a mai apátfalvaik őseinek tekinthetőek. Hogy miért mondják még ma is „Pátfalvának” talán sohasem tudjuk meg, de az biztos, hogy az őstől hozott kultúrát, mely a történelmi „gyökerek” miatt mássá tette a környező településektől, az un. „kivetkezés” csak az 1960-as években kezdődött meg.

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

A Pátfalváért Egyesület által összegyűjtött örökség egy kétszáz évvel ezelőtti történelem. Egy olyan történelem, melyre büszkék lehetünk. A mai számítógépes, okostelefonos világban fontos, hogy tudjuk elődeink környezetkímélő, takarékos, önellátó életvitelét. Nagyon igaz az a mondás, melyet egy tanulmányban olvastam a parasztember bölcsességéről:

„Ami nem kell az embernek, az jó az állatnak.

Ami nem kell az állatnak, az jó a földnek.

Ami nem jó a földnek, az jó lesz a tűznek.

Ami nem jó a tűznek, azt eltesszük későbbre, mert egyszer biztosan jó lesz valamire.”

Az Eszterlanc Házban lévő néprajzi-helytörténeti gyűjtemény ezt a bölcsességet mutatja be, örökíti át a felnövekvő nemzedéknek. Segíti a gyerekekben az identitástudat fejlesztést, tiszteletet ad dédszüleinknek, az érték, a minőség megbecsülésére tanít és segíti az önmegvalósítás képességét. A tárlat katalogizálása folyamatban van, és szívesen, nagy szeretettel bemutatjuk nem csak az ide érkező csoportoknak, de minden érdeklődőnek.

Az Eszterlanc Házban lévő néprajzi-helytörténeti gyűjtemény felvételét javasoljuk a helyi értéktárba.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

A Pátfalváért Egyesület Alapszabálya (2016.)

<https://szerkonyha.blogspot.hu/2014/08/a-magyar-parasztember-bolcsessege.html>:

A magyar parasztember bölcsessége

„Pátfalvi Nagyharag” c. egyesületi lap 2015-től

Pátfalváért Egyesület: „Az összefogás története 1997-2017” c. könyv az egyesület húsz éve történetéről.

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

<http://www.apatfalva.hu/index.php/ertektarfomenu>

III. MELLÉKLETEK

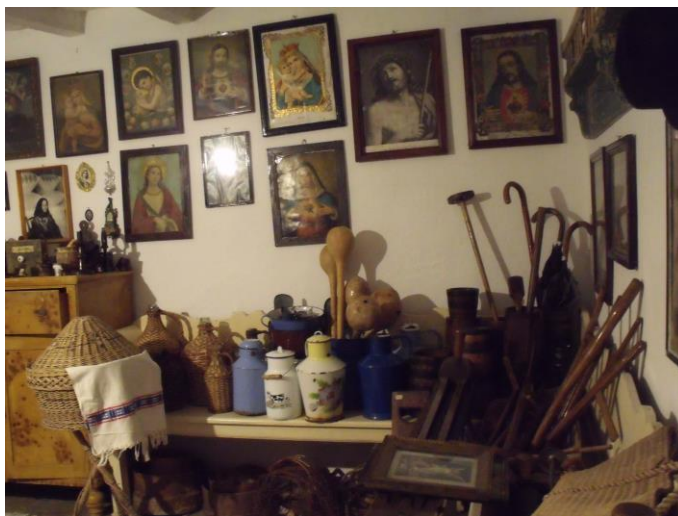
1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy dokumentációja

Eszterlác
Ház: Tiszta
szoba

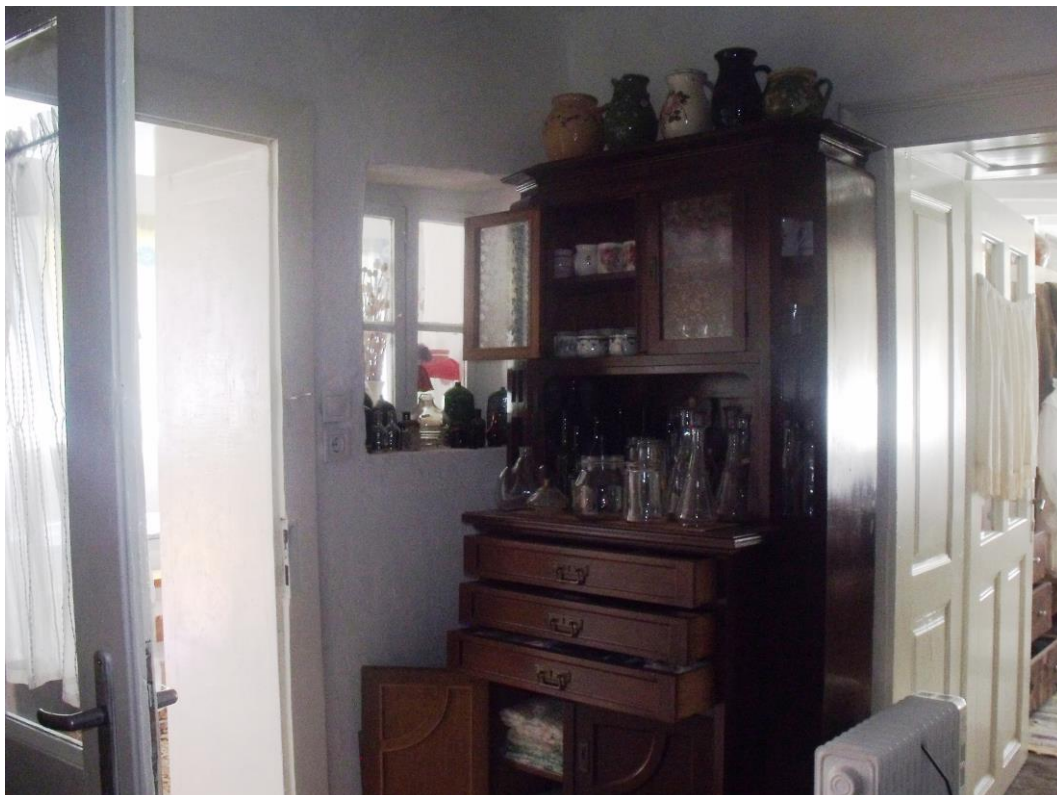
1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

A „pitar”
Középső
szoba

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

A folyosó Teakonyha

Foglalkoztató

Nyári foglalkoztató

Udvar a köcsögfával és a kubikus talicskával

Udvar

A kotárka oldala

A kert

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek:

Nyilatkozat az Eszterlanc Ház régiséggyűjteményének értéktárba vételéhez.

Egyszer én is ellátogattam a Szigetházba. Ági körbevezetett, és akkor szembesültem vele, mennyi múzeális értéket gyűjtöttek össze. Én még akkora szeretettel senkit nem hallottam a pátfalvi hímzésről beszélni, mint akkor Ágit. Nagyon sok mindent mesélt az apátfalvi hagyományokról, emberekről. Megdöbbenve hallgattam. Én, aki itt születtem, itt éltem le az életemet, felét sem ismertem azoknak a történeteknek, amit mesélt.

Azóta én is beléptem az egyesületbe, és csak csodálom azóta is, hogy milyen nagy hittel és odaadással kezdett neki az új helyünk létrehozásának, 2015 után. A Kossuth utcán is berendezte Ági a régiség gyűjteményt. Közösen mostunk, vasaltunk, kentünk le minden eszközt, hogy ne menjenek tönkre. Az egyesület több tagja nem hitte el, hogy ebből még lehet valami. De mára látható, hogy be van rendezve a tisztaszoba, sok szép eredeti tárgy az Eszterlanc házban. Azt hiszem, a falunak egy igazi gyöngyszeme lett, minden féle régi eszközökkel, tárgyakkal, szentképekkel, ruhákkal. Ági most is ugyanazzal a szeretettel tud minden tárgyról mesélni a csoportoknak, mint régen. Én ezért szeretném, ha felvennék az apátfalvi értéktárba.

Apátfalva, 2019-06-27

Varga Zoltánné

Fotók:

Móricz Ágnes
a Pátfalváért Egyesület elnöke